

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit (hoeveel middelen zijn er nodig om alle risico's op te kunnen vangen). Beide komen in het vervolg van deze paragraaf aan de orde.

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat op grond van artikel 11 BBV ten minste:

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit
- een inventarisatie van de risico's
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's
- een kengetal voor de:
  - netto schuldquote
  - netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
  - solvabiliteitsratio
  - grondexploitatie
  - structurele exploitatieruimte
  - belastingcapaciteit.
  - een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit geeft aan hoeveel middelen beschikbaar zijn om eventuele risico's op te kunnen vangen. De volgende onderdelen maken deel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit:

- de onbenutte belastingcapaciteit
- onvoorzien
- vrij aanwendbare reserves
- stille reserves

Berekening weerstandscapaciteit

Onbenutte belastingcapaciteit	€ 798
Onvoorzien	€ 25
Totaal structureel	<u>€ 823</u>
Vrij aanwendbare reserves	€ 9.068
Stille reserves	€ 0
Totaal incidenteel	<u>€ 9.068</u>
Totale weerstandscapaciteit	<u>€ 9.891</u>

Onbenutte belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller deze in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of dat er ruimte is voor nieuw beleid. Wanneer het berekende gemiddelde OZB-tarief voor de gemeente lager is dan het percentage voor toelating tot artikel 12 is er in principe sprake van een onbenutte belastingcapaciteit. In de onderstaande tabel is bij benadering aangegeven welke opbrengst deze verhoging genereert. Er is voor gekozen het verschil in percentage te vermenigvuldigen met de WOZ-waarde van woningen + de WOZ-waarde van niet-woningen.

OZB-percentage van de Woz-waarde voor toelating art.12	0,1853%
Werkelijk gewogen % Woz-waarde gemeente	0,1531%
Verschil	0,0322%
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 798.000

Post onvoorzien

Jaarlijks wordt een bedrag van € 25.000 voor onvoorziene uitgaven opgenomen.

Vrij aanwendbare reserves

Onder de vrij aanwendbare reserves vallen de algemene reserve en de bestemmingsreserves waarvan de bestemming kan worden gewijzigd zodat deze kunnen worden ingezet voor onverwachte financiële tegenvallers.

De stand van de vrij inzetbare reserves zijn per 31 december 2020 € 9.068.000.

Stille reserves

Stille reserves hebben te maken met activa die te laag of tegen nul euro zijn gewaardeerd. De stille reserves maken alleen deel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit als de

betrokken activa op korte termijn (binnen 1 jaar) verkoopbaar zijn, verkoop van de stille reserves niet leidt tot een gat in de gemeentebegroting en verkoop de taakuitoefening van de gemeente niet aantast. De stille reserves waarden wij praktisch gezien op € 0.

Risicomanagement

Aanleiding en achtergrond

De gemeente voert een actief beleid op de beheersing van de risico's die we gezamenlijk lopen. Door een scherp inzicht in de actuele risico's worden de betrokken partijen in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen.

Het uitgangspunt voor de deelnemende gemeentes in de SED organisatie is dat de gemeenschappelijke regeling, de rekeningresultaten volledig afwikkelt op de deelnemende gemeenten. De gemeenschappelijke regeling kent, als beschikbare weerstandscapaciteit, geen reserves. Voor de beschikbare weerstandscapaciteit kan alleen de post onvoorzien worden meegenomen. Indien zich dus tegenvallers voordoen die niet opgevangen kunnen worden in de reguliere begroting of uit de post onvoorzien komen deze tegenvallers ten laste van de gemeenten. In evenredigheid van de verdeelsleutel dient deze benodigde weerstandscapaciteit meegenomen te worden in de jaarrekening van onze gemeente als risico's bij de verbonden partij.

Risico's

Volgens de toelichting op artikel 11 BBV zijn de risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen de risico's die niet anderszins te ondervangen zijn. Reguliere risico's - risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn- maken geen deel uit van de risico's in de paragraaf weerstandsvermogen. Hiervoor zijn immers verzekeringen afgesloten of voorzieningen voor gevormd.

De risico's worden tweemaal per jaar, conform AO/IB-plan 2019, door AO/IB geïnventariseerd met alle verantwoordelijke afdelingshoofden, teamleiders en specialisten. In de gemeentelijke begroting van 2020 zijn 18 risico's opgenomen. De bedrijfsvoering risico's zijn risico's voor de SED organisatie.

Om een risico te kunnen analyseren en beoordelen worden de kans op het risico (percentage waarschijnlijkheid) en de gevolgen van het risico (impact) voor de organisatie bepaald.

De kansberekening wordt onderverdeeld in vijf niveaus. Deze kunnen als volgt worden uitgelegd:

Klasse	Kans	Percentage
1	< of 1x per 10 jaar	10%
2	1x per 5-10 jaar	30%
3	1x per 2-5 jaar	50%
4	1x per 1-2 jaar	70%
5	1x per >	90%

De klassen van impact zijn als volgt:

Klasse impact

5	=	> € 500.000
4	=	> € 100.000 < € 500.000
3	=	> € 50.000 < € 100.000
2	=	> € 25.000 < € 50.000
1	=	< € 25.000
0	=	Geen geldgevolgen

Door de kans en impact in klassen te verdelen, kunnen beide aan een score worden verbonden. Op grond van de beleidsnota worden in het risico-overzicht alleen de risico's met een score van 15 of hoger gepresenteerd. Onderaan de tabel is het totaalbedrag voor de overige risico's opgenomen.

Niet alle geïnterpreteerde risico's zijn terug te vinden in de tabel. Sommige risico's hebben geen financiële consequenties, denk bijvoorbeeld aan imagoschade.

Deze risico's, geïnterpreteerd medio juni 2019, met een hoge kans x effect, zijn in de onderstaande tabel nader uiteengezet. Daarbij is onderscheid gemaakt in de beschrijving van het risico en de getroffen/gewenste beheersmaatregel. De kolom daarnaast geeft het maximaal financieel gevolg in duizenden euro's. Vervolgens wordt de kans en impact weergegeven. De laatste kolom geeft inzicht in het beslag dat het risico legt op de benodigde weerstandscapaciteit. De risico's zonder hoge kans x effect zijn opgenomen onder "overige risico's".

Onderwerp	Volledige beschrijving brutorisico	Genomen beheersmaatregel(en)	Bedrag impact	Score impact	Score kans	Bedrag x kans	
Uitblijven verkoop objecten	Extra onderhoudskosten door het niet (tijdig) realiseren van de verkoop van diverse objecten. Bij het opstellen van de meerjaren onderhoudsplannen is de verkoop van diverse objecten meegenomen als besparing.	Er zijn diverse panden te koop gezet via makelaars en gesprekken gestart met zittende gebruikers/huurders om interesse tot aankoop te inventariseren. Er zijn diverse panden verkocht.	€ 100.000	4	4	€ 70.000	
Algemene uitkering	Begrotingstekort omdat de algemene uitkering lager uitvalt dan verwacht. De ontwikkeling van de algemene uitkering is moeilijk te voorspellen en afhankelijk van de economische situatie.	Monitoren van ontwikkelingen van het Gemeentefonds om snel te kunnen bijsturen door middel van interne en externe expertise (bureau Pauw). Doormemen van de begrotingen en	€ 500.000	5	3	€ 250.000	
Garanties	Financieel risico, omdat de gemeenten financieel garant staan voor gemeenschappelijke regelingen waarin we deelnemen. Tegelijkertijd zijn de organisaties autonoom in hun beleid.	jaarrekeningen van onze verbonden partijen en het opnemen van de paragraaf gemeenschappelijke regelingen in de begroting en jaarrekening.	€ 150.000	4	4	€ 105.000	
Aansprakelijkheid openbare buitenruimte	Aansprakelijkheid openbare buitenruimte door incidenten in de buitenruimte (bijvoorbeeld loszittende tegels, loshangende takken, onjuiste bebording etc.), waardoor een beroep wordt gedaan op het eigen risico.	Geactualiseerde beheersplannen vastgesteld in 2018	€ 50.000	3	5	€ 45.000	
Nabetaling subsidie	Nabetaling subsidie aan Stichting Recreatievoorzieningen Enkhuizen. Deze stichting ontvangt een subsidie (middels een open einde afspraak) voor de exploitatie van het Recreatiebad Enkhuizerzand. De gemeente Enkhuizen staat garant voor het jaarlijkse tekort van de stichting.	Bespreken voortgang middels accountgespreken elk kwartaal.	€ 90.000	3	5	€ 81.000	
						Overige risico's	€ 290.750
						SED risico doorbelasting	€ 525.975
						Totaal benodigde weerstandscapaciteit	€ 1.367.725

In de lijst met hoge risico's (kans x effect >15) zijn geen significante wijzigingen opgetreden ten opzichte van de begroting van 2019.

Hoewel in de begroting zo goed mogelijk wordt ingeschat wat de benodigde bedragen zijn voor de verschillende onderdelen van het Sociaal Domein is in de laatste jaren gebleken dat de open einde regeling een groot risico voor de gemeente Enkhuzen met zich meebrengt. De kans en de impact valt moeilijk separaat in te schatten, omdat ook in de financiële begroting rekening wordt gehouden met een inschatting en het deels een regulier gemeentelijk te lopen risico betreft. De bestaande reserves zijn echter van voldoende niveau (zie de weerstandscapaciteit), waaronder een overige reserve sociaal domein van € 3 miljoen per ultimo 2020.

De bedrijfsvoering risico's, opgenomen onder de SED organisatie, zijn financieel middels de verdeelsleutel (begroting 2020) bepaald en opgenomen onder het weerstandvermogen van de gemeente Enkhuzen voor € 525.975. De voor de SED organisatie opgenomen risico's (5) zijn:

- Datalekken;
- Cybercrime;
- het niet tijdig inzien van de juist benodigde aanbestedingsprocedure;
- het hebben van onvoldoende fiscale kennis;
- koepelvrijstelling;

Afdekken risico's

Voor het bepalen van het benodigde weerstandvermogen moet een keuze worden gemaakt over het zekerheidspercentage. Met welke mate van zekerheid worden de geïdentificeerde risico's afgedekt? In de beleidsnota weerstandvermogen is bepaald dat dit percentage minimaal 75% van het risicobedrag betreft en maximaal 90%. De kans dat alle genoemde risico's tegelijkertijd en met een maximale omvang optreden, is immers nihil.

Het totaalbedrag van alle risico's bedraagt € 1.368.000. De benodigde weerstandscapaciteit bij de minimale en maximale zekerheidspercentage bedraagt:

Percentage	Bedrag
75%	€ 1.026.000
90%	€ 1.231.000

De beschikbare weerstandscapaciteit is € 9.891.000. De benodigde maximale weerstandscapaciteit is € 1.231.000. Daarmee beschikken wij over een ratio weerstandvermogen van 8,03 (beschikbaar in relatie tot benodigd).

Om het weerstandvermogen te kunnen beoordelen is er een normtabel (zie onderstaande tabel) ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio. Ons weerstandvermogen krijgt als waarderingcijfer A 'uitstekend'.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Kengetallen

Om de financiële positie van de gemeente inzichtelijker te maken, schrijft het Rijk een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen voor. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente.

De opgenomen kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven inzicht in de financiële wend- en weerbaarheid. De kengetallen moeten daarbij in samenhang en in onderlinge verhouding beoordeeld worden.

Onderstaande tabel geeft de berekende kengetallen van Enkhuizen weer.

Begroting jaar 2020

Kengetallen:	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1. netto schuldquote						
a. zonder correctie doorgeleende gelden	54%	89%	92%	96%	98%	99%
b. met correctie doorgeleende gelden	43%	73%	82%	86%	88%	89%
2. solvabiliteitsratio	37%	31%	22%	20%	18%	17%
3. structurele exploitatieruimte	-2%	4%	2%	1%	0%	1%
4. grondexploitatie	3%	3,6%	2%	0%	0%	0%
5. belastingcapaciteit	103%	103%	105%	105%	105%	105%

Het ministerie van BZK heeft onderstaande signaleringswaarden opgesteld. Hierbij is A goed, B gemiddeld en C vereist aandacht.

Specificering kengetal naar categorie	Cat. A	Cat. B	Cat. C
1. Netto schuldquote:			
a. zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130 %	> 130 %
b. met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130 %	> 130 %
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50 %	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20 - 35 %	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0	< 0 %
5. Belastingcapaciteit	< 95 %	95 - 105 %	> 105 %

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Het zegt het meest over de financiële vermogenspositie van de gemeente. De netto schuldquote geeft aan of een gemeente investeringsruimte heeft of juist op haar tellen moet passen. Het kengetal wordt berekend door het totaal van de geleende gelden weer te geven als percentage van de totale baten. Hoe lager het percentage des te gunstiger en minder risicovol.

Toelichting percentages

De netto schuldquote van een gemeente ligt meestal tussen de 0% en 90% (bron: ministerie van BZK). Bij een hogere netto schuldquote is de gemeenteschuld relatief hoog. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, bevindt de gemeente zich in de gevarezone. De genoemde percentages zijn grove vuistregels. Enkhuizen heeft een netto schuldquote van 91%.

Netto schuldquote: gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Hoe lager dit percentage, hoe beter.

Toelichting percentages

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen bedraagt 82%. Ten opzichte van de netto schuldquote is de afwijking van 10% voor de komende jaren constant. Dit komt omdat er nauwelijks leningen aan derden worden verstrekt. Enkhuizen zit onder de signaleringswaarde van categorie A.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. Het gemiddelde voor alle gemeenten is circa 40% (bron: CBS). Hoe hoger dit percentage is, hoe gunstiger dit is voor

de financiële weerbaarheid van de gemeente. Dit cijfer geeft dus een soort toekomstvisie weer.

Toelichting percentages

Het gemiddelde voor alle gemeenten is circa 40% (bron: CBS). Volgens het ministerie van BZK wordt een solvabiliteitsratio tussen de 20% en 50% als gemiddeld beschouwd. Enkhuizen heeft in 2020 een solvabiliteitsratio van 22%.

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat de grondexploitatie forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden is van belang, omdat deze moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant beoordeelt ieder jaar of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten en is een indicatie van het risico. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Een grondexploitatie van 35% of hoger wordt als zeer risicovol beschouwd (bron: ministerie van BZK). Hoe lager het percentage des te geringer het risico.

Toelichting percentages

De boekwaarde van de voorraad uitgedrukt in een percentage van de totale begrotingsbaten zegt niets over de terugverdienmogelijkheden. Het percentage van 2% wordt volgens de signaleringswaarden van het ministerie van BZK als goed beoordeeld.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt een onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Wanneer het percentage negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

Toelichting percentages

De structurele exploitatieruimte komt in 2020 en de jaren daarna hoger uit dan 0. Dit betekent dat de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten. Er is beperkt ruimte om structurele tegenvallers op te vangen.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishoudens

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om haar belastingen te verhogen om bijvoorbeeld opgetreden risico's op te vangen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten vallen de OZB, de rioolheffing en de reinigingsheffing voor

een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. Een belastingcapaciteit van 100% is gelijk aan het landelijk gemiddelde. Een lage belastingcapaciteit houdt in dat de gemeente nog ruimte heeft om structurele baten te genereren.

Toelichting percentages

De gemeentelijke tarieven zijn iets hoger dan de landelijke tarieven. Dit betekent dat de mogelijkheid om extra baten te genereren door de belastingen te verhogen, beperkter zijn dan gemiddeld.

Samenhang kengetallen

De gemeente Enkhuizen heeft volgens de opgestelde signaleringswaarden van het ministerie van BZK een goede schuldpositie. De structurele exploitatieruimte wordt als goed gekwalificeerd en laat zien dat er beperkt ruimte is om structurele tegenvallers op te vangen.

Het weerstandsvermogen van de gemeente Enkhuizen is voldoende om financiële tegenvallers op te vangen. Op basis van de vijf kengetallen kan de conclusie worden getrokken dat er geen maatregelen genomen hoeven te worden.